

Universitat d'Alacant
Universidad de Alicante

Treball Fi de Grau

Recull etnopoètic de Mutxamel:
Recopilació i aprofitament didàctic

FACULTAT D'EDUCACIÓ

UNIVERSITAT D'ALACANT

Grau de Mestre en Educació Primària

Alumna: **Alícia Castelló de León**

Tutor del TFG: **Joan Borja Sanz**

Curs acadèmic 2013-14

ÍNDEX

I.	INTRODUCCIÓ	2
II.	OBJECTIUS	4
III.	METODOLOGIA.....	4
A.	Recull etnopoètic	4
B.	Proposta d'aprofitament didàctic.....	7
C.	La investigació a l'escola.....	9
IV.	DESENVOLUPAMENT DE LA INVESTIGACIÓ A L'ESCOLA	10
A.	Fase 1.....	10
B.	Fase 2.....	11
V.	PRESENTACIÓ DE RESULTATS	13
A.	Material etnopoètic	13
B.	Experimentació a l'escola.....	15
VI.	AVALUACIÓ/DISCUSSIÓ/CONCLUSIONS	15
VII.	LIMITACIONS I DIFICULTATS APAREGUDES. PROPOSTES.	17
VIII.	REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	19
IX.	Annexos.....	21
a.	INFORMANTS.....	21
b.	RECULL DE CANÇONS DE MUTXAMEL	22
I.	Cobles (jotes, malaguenya, fandango, cançons de treball)	22
II.	Cançons	28
A.	Cançons i jocs de bressol	28
B.	Cançons i dites de jugar	29
C.	Cançons de Pasqua	31
D.	Nadales	33
E.	Cançons i dites de celebracions diverses	34
F.	Cançons de Festes de Moros i Cristians	34
G.	Cançons vàries.....	35
H.	Cants d'oficis	47
III.	Poètica popular.....	47
A.	Versets i oracions	47
B.	Endevinalles	48
C.	Mimologismes.....	49
D.	Fórmules rimades.....	50

I. INTRODUCCIÓ

La saviesa popular, transmesa de forma oral generació rere generació, s'ha manifestat al llarg del temps mitjançant les cançons, les dites, els refranys, les rondalles... Totes aquestes manifestacions culturals, populars i orals, han sigut classificades en diferents gèneres per Carme Oriol (2002) i constitueixen la forma en què el poble expressava els seus trets culturals: el poble cantava i contava la seua forma particular d'entendre el món.

Aquesta *cultura del poble* filada al llarg dels temps, sent menyspreada i considerada de segona classe durant dècades, va haver de debanar els seus fils a poc a poc per romandre guardada al cosidor de l'ànima. I se'n va trencar així la transmissió intergeneracional d'aquest coneixement. Fins i tot, els espais que abans eren coberts per aquestes manifestacions culturals, van ser i són ocupats, en gran mesura, per altres de noves. Però encara som a temps de desdebanar la madeixa, de tirar del fil de la memòria i traure'l de l'oblit.

El poble canta i el seus mals espanta. Canta i ens mostra una manera de viure, de relacionar-se, de pensar... Eixa manera de veure el món quasi ha desaparegut als nostres dies; ja no se sent cantar pels carrers, de fet, és més fàcil trobar-te algú fent servir el telèfon mòbil que cantant o xiulant. Però, per damunt de l'asfalt i de les noves tecnologies, la poesia popular i les cançons suren. I ens conviden a tirar del fil: a recopilar-les, reciclar-les i, reutilitzar-les.

Pensem en un món on les celebracions i els moments de lleure de xiquets i adults estaven sempre acompanyades de cançons, a mena de banda sonora d'un temps en què no existien pràcticament aparells de reproducció de música.

El poble de Mutxamel (l'Alacantí) ha sabut mantindre d'una manera prou fidel les seues tradicions. Al llarg de l'any les celebracions festives omplien el calendari mutxameler, ja tinguen aquestes una base religiosa o cívica: Nadal, la Pasqua, la Vera Creu, Sant Pasqual, Sant Peret, festa del Ravalet, Sant Miquel, el 9 d'Octubre...

Però què s'ha fet de les cançons? Com sonen ara els moments de festa i diversió en grup? Llevat dels *Pastorets* i de les jotes i malaguenyes —de què poca gent se'n sap més de quatre o cinc cobles—, què s'ha fet de la resta de cançons? Hi ha més música tradicional més enllà de *La manta al coll i el cabasset*?

La resposta és si. Només cal interessar-se i preguntar, i ajudar a posar en marxa el maquinari per rescatar de la memòria sons, tonades i lletres. I el millor de tot és que hem trobat al nostre recorregut de recerca molta gent generosa disposta a compartir un dels tresors més valuosos: els seus records, la banda sonora de la seua vida; les cançons, els versets i els jocs que els han ajudat a ser com són, i que els ajuden a recordar, amb enyor, èpoques passades.

*A Mutxamel li ve la fama
per les faves i tomaques
per la música i el So
i per les xiques guapes.*

I d'altra banda, no trobem millor lloc per començar a retornar al poble el que és del poble (les cançons, els versets etc.) que l'escola, on convergent xiquets, famílies i mestres. Però deixant de costat la part folklòrica, el mestre a la seua classe ha de plantejar-se quines altres aplicacions didàctiques poden tindre els materials etnopoètics a l'escola.

El present Treball de Fi de Grau (TFG) ha segut desenvolupat a Mutxamel. Aquest municipi es troba a la comarca de l'Alacantí; té una extensió de 48,72 km² i limita amb els municipis d'Alacant, el Campello, Sant Joan d'Alacant i Sant Vicent del Raspeig. La distància a Alacant ciutat és només de 9 Km.

Oficialment Mutxamel és una zona de parla valenciana, però la realitat hui en dia és ben diferent, ja que la forta immigració i la transformació en ciutat dormitori ha produït que la llengua predominant al municipi siga el castellà, sobretot a les urbanitzacions i a les zones de nova construcció.

Els tres centres educatius públics d'Educació Primària a Mutxamel tenen grups d'ensenyament en valencià perquè la demanda social és gran. Malgrat la potenciació de l'ús del valencià a l'escola, un dels principals problemes que trobem al municipi és la manca d'ús del valencià com a llengua de comunicació entre els alumnes, predominant entre els xiquets el castellà. Fins i tot és la llengua de jocs entre xiquets valencianoparlants als patis de les escoles, als parcs i als carrers. Passa el contrari que amb els xiquets de generacions passades, on la llengua de l'escola era el castellà però la dels jocs i la socialització era a Mutxamel principalment el valencià.

La transformació del municipi en ciutat dormitori d'Alacant, la forta immigració, i la forta presència del castellà envoltant-ho tot (mitjans de comunicació, entreteniment infantil...) ha provocat en les últimes dècades, en la nostra opinió, un endarreriment en la normalització del valencià en la societat mutxamelera, malgrat la forta presència a les aules.

D'altra banda, després de realitzar les pràctiques al CEIP El Salvador de Mutxamel, ens hem trobat que la majoria dels xiquets de PIL (Programa d'Immersion Lingüística) l'únic contacte que tenen amb el valencià és a l'escola. Fora dels murs del centre escolar i de les tasques d'aula, el valencià desapareix dels seus àmbits socials i culturals.

Per aquest motiu, ens trobem amb xiquets que tenen prou difícil l'aprenentatge adient de certs trets lingüístics, com és el cas de la fonètica valenciana. Les diferències fonètiques amb el castellà, i de vegades per la interferència d'aquesta llengua dominant, dificulten als xiquets en

general, la diferenciació i articulació de l'essa sonora i la sorda, la pronúncia de les paraules acabades en //, les diferències entre les vocals e i o obertes i les tancades, etc.

II. OBJECTIUS

El present Treball de Fi de Grau de Mestre en Educació Primària es desenvolupa a partir de tres objectius molt concrets. En primer lloc, fer un recull etnopoètic en valencià de Mutxamel, amb la finalitat de recollir i rescatar de l'oblit un patrimoni cultural de primer ordre, mostra de la identitat del poble, com són la música i la poètica popular en valencià.

En aquest sentit, s'inclou als annexos el recull de cobles, cançons, versets, mimologismes etc., que hem recopilat durant la realització de la recerca. Malgrat la gran quantitat de material trobat, enregistrat i transcrit que conforma aquest treball, no podem considerar que es tracte d'un cançoner mutxameler exhaustiu, perquè només és una mostra de la gran quantitat de recursos etnopoètics —principalment en aquest cas, de cobles i cançons— que hi ha al municipi.

En segon lloc, formular una proposta d'aprofitament didàctic per a aquest recull etnopoètic, i transformar-lo en una eina de treball a l'escola. En aquest sentit, el material etnopoètic arreplegat pot ser de gran utilitat per treballar transversalment diverses matèries a l'aula.

I en tercer lloc i últim, fer una xicoteta experiència dels possibles beneficis d'emprar a l'aula aquest material etnopoètic per treballar qüestions concretes, com per exemple, manipular cançons per treballar la fonètica valenciana. En aquest cas particular, la millora de l'articulació fonètica de la [ɔ] (o oberta).

III. METODOLOGIA

A. Recull etnopoètic

Partint de la base de la relació directa que tenim amb el So de Mutxamel, una institució local en matèria de música i cançons populars, vam començar la nostra recerca entre els seus membres. A més, des de l'any 1991 formem part d'aquesta agrupació musical, per la qual cosa hem tingut un contacte profund i continu amb les cobles i les cançons populars mutxameleres.

La riquesa i la varietat de cobles diferents va fer que poc a poc, aniguérem aprenent de cantadors com Pepe Brotons, Pepe *el Rejol* (PR), Tomàs Alfonso Alberola, Alfonso *la Figuera* (AF) i Juan Évora, Juan *La Timotea* (JT), entre altres, les lletres i tonades dels seus cants.

D'altra banda, i de la mà d'uns quants membres del So, vam fer un recorregut per la història de les seues vides, convidant-los, mitjançant el record de moments i esdeveniments passats, a recordar les cançons i jocs de la seua infantesa, de les reunions d'amics, de la Pasqua... A poc a poc vam anar tirant del fil de les seues memòries, convertint el "*xiqueta, jo ja no me'n recorde de res*" en part del recull inclòs en el present treball.

Al mateix temps, vam entrevistar gent de Mutxamel sense contacte amb aquesta agrupació musical. La metodologia en aquest cas ha sigut pràcticament idèntica a l'anterior: a partir de la recreació de records passats (jocs, festes...) i guiant-los amb preguntes sobre aquests moments, arribar a les cançons que recordaven, a les dites, als jocs, etc.

Hem de dir que, en alguns casos, els mateixos informants ens posaven en la pista de noves cançons: quan un informant només recordava la temàtica o un xicotet passatge X d'una cançó, ens ha servit de pista per preguntar a altres informants si recordava alguna cançó amb la temàtica/lletra X. En la major part dels casos aquest *joc de pistes* ha funcionat i hem pogut recuperar les cançons.

Durant la realització de les entrevistes, l'exercici de transportar l'informant a temps passats va provocar l'obtenció de material etnopoètic addicional, per exemple succeïts, rondalles, acudits etc., però per la organització del present treball, queden al rebost de futures investigacions i propostes de desenvolupament.

En total hem realitzat entre els dies 1 d'abril i el 23 de maig de 2014 un total de 36 entrevistes a 25 informants diferents.

El procés de documentació dels materials etnopoètics recollits ha seguit el procés recomanat en l'assignatura *Taller de Literatura Catalana Popular* per al tractament dels materials enregistrats. Volem assenyalar que les cançons arreplegades a Mutxamel per a l'elaboració del present TFG, no recollides en la base de dades del Canpop, projecte de la Universitat d'Alacant de recerca, transcripció i catalogació de les cançons populars valencianes, han sigut introduïdes a aquesta base de dades, de manera que queden a l'abast de qualsevol mestre o professor que necessite, en un futur, accedir a les cançons de Mutxamel, o en concret a les cançons amb una determinada temàtica.

A aquesta base de dades també hem introduït el nom complet i l'edat de cada informant. Com en molts casos demanar l'edat resultava una mica violent, vam optar per demanar a cada informant l'any del seu naixement. A més a més hem registrat la data en què vam registrar cada cançó.

També, i amb la finalitat de donar a cada cançó un marc precís, hem preguntat als informants al llarg de les entrevistes, quan es cantava cada cançó en concret i si tenia un context específic associat.

Quant al format de les gravacions, les hem transformades a mp3 per ser aquest, actualment, el format més funcional a l'hora de conservar el material sonor, a banda de ser el requerit per a introduir les cançons dins de la base de dades Canpop. Al mateix temps, hem inclòs en el present treball el CD amb les gravacions dels materials etnopoètics transcrits als annexos.

Pel que fa a la transcripció del material recollit, hem emprat les directrius marcades per la base de dades Canpop, respectant al màxim el model de llengua original dels informants, però assenyalant la normalització ortogràfica corresponent en cada cas.

Respecte als barbarismes lèxics o morfosintàctics apareixen marcats en cursiva:

Des de *lo* mas venim ben carregats
perquè l'*augüieta* no *mos* ha faltat.

Les grafies dels fonemes que no es pronuncien apareixen entre claudàtors:

Una xica més guapa que un sol
me la *vec* asoma[da] al balcó
vaig a di[r]-li ben *pronte* si em vol
i casa[r] mes que faça calor.

Quan apareguen els tres punts entre claudàtors [...], assenyalen, d'una banda, elements dels enregistraments que no hem pogut transcriure o, d'altra banda, qualsevol element de l'enregistrament que considerem prescindible, per la qual cosa no apareix en la transcripció.

Pere contesta: -Sóc de Benissa,
i el poble de [...] Mutxamel serà la *rissa*.

A l'hora d'ordenar i classificar les cançons arreplegades, ens vam trobar amb la dificultat de determinar quins criteris fèiem servir per realitzar aquesta tasca. Vicent Torrent a la seua obra *La música popular* (1990), assenyalava diferents ordenacions per a classificar de la música tradicional, segons es tinguen en compte criteris geogràfics, temàtics o bé els diferents gèneres musicals. Tenint en compte l'estudi realitzat sobre l'organització de les cançons dins dels cançoners per Joan Borja i M Jesús Francés en "La cançó folklòrica: incidència, difusió i comunicació. De l'obra del cançoner popular al projecte Canpop", que conclou amb què no hi ha homogeneïtat en la classificació de cançons en els diferents reculls, i que cada recopilació de cançons està classificada segons l'operativitat i els objectius de l'autor (BORJA i FRANCÉS 2010: 22), la proposta de classificació segueix un criteri propi basat en la nostra experiència en música tradicional.

En primer lloc, hem diferenciat en dos blocs diferents el que són cobles del que són cançons *per se*. Entenem que principalment les cobles (quatre o cinc versos heptasil·labs en què que rimen el segon vers amb el quart: *més m'estime una guitarra / que un tros de pa de forment / perquè al so de la guitarra / aco[d]ix tota la gent*), són part de les cançons (d'una jota, d'una malaguenya, d'un fandango...), és a dir, una cançó pot estar composta per vèries cobles.

Però, al mateix temps, una cobla pot funcionar per si mateixa com una cançó amb entitat pròpia. Un exemple d'aquest cas el trobem en les cançons reguladores del treball (cançons de batre, de segar, de llaurar), i també en el nostre recull en cançons com *Les xiques de baix del marge*, *A la vora del riu mare*, *Les xicones que aquí canten*, etc. Resumint, considerem que les cobles presenten una doble funció.

Aquest recull de cobles en valencià presenta les recopilades al llarg dels anys gràcies al contacte amb el So de Mutxamel. A més, hem pogut completar aquest apartat al llarg de les entrevistes. També hem recollit una bona quantitat de cobles en castellà, però tenint en compte les característiques del present TFG, romandran al rebost per a futurs treballs. Hem d'assenyalar i esmentar l'enorme ajuda rebuda dels cantadors i cantadores del So de Mutxamel per completar aquest apartat.

En aquest sentit volem assenyalar que Alfonso *la Figuera*, cantador del So de Mutxamel, ens va donar una còpia d'una recopilació de cobles que li va fer a l'octubre de 2007 José Soler Pastor, actual Jutge de Pau de Mutxamel. Malauradament no vam poder traure-li massa profit al document en qüestió perquè la majoria de cobles no són en valencià, i les que hi ha en valencià (no normatiu) ja les teníem arreplegades.

Deixant de banda l'apartat de les cobles, ens endinsem a la part del recull dedicada a les cançons. A l'hora d'ordenar les cançons, hem optat per una classificació una mica eclèctica i alhora funcional, de manera que trobem cançons agrupades segons el moment que es cantaven (Pasqua, Nadal, festes de Moros i Cristians), cançons d'altres celebracions (batejos, casaments...), també altres agrupades segons la funcionalitat (cançons de bressol, de jugar...), altres agrupades en un gran grup amb temàtiques molt diverses, perquè la major part de les cançons que conté es canten en moments indeterminats i no presenten una funció concreta. Per últim, hi ha un apartat dedicat als cants dels oficis recopilats.

A més de les cobles i les cançons, forma part d'aquest treball de recerca un recull d'elements etnopoètics que, per la seua singularitat i bellesa, no podíem deixar d'incloure. Ens referim als versets, a les oracions, a les endevinalles, a les fórmules rimades i als mimologismes.

B. Proposta d'aprofitament didàctic

Pel que fa a l'aprofitament didàctic d'aquest recull etnopoètic, volem expressar que no tot el repertori adjunt és adient per ser emprat a les aules d'Educació Primària, bé pel seu contingut picardiós i/o escatològic, bé per tractar-se de cançons que animen al consum de begudes alcohòliques, etc. En aquest sentit pensem que el sentit comú serà el millor filtre en aquest cas.

Quan pensem en l'aprofitament de les cançons a l'aula no hem de centrar-nos únicament en l'àrea de música o en les celebracions de determinades dates festives. La cançó pot tindre un

aprofitament més transversal a la resta de àrees. Així podem trobar en aquest recull etnopoètic exemples concrets per a treballar diferents àrees com:

Llengua i literatura

En aquest cas, hem fet un plantejament general d'ús de les cançons i d'altres materials etnopoètics per treballar llengua a l'aula; a més de la fonètica, proposem treballar mitjançant les cançons populars la rima, el vocabulari, els diminutius, els adjectius...

Gallineta cega, què has perdut?

Una agulla i un canut.

Busca-la tu que jo no puc.

Tens anar de perdiueta i beure de pardalet

i com eres tan curreta em fas beure sense set.

Coneixement del Medi Natural, Social i Cultural

- Localitzacions geogràfiques concretes:

*En Alcoi ha mort un burro,
i en Xixona l'han pelat,
en Busot l'han fet a trossos,
i en Aigües se l'han menjat.*

- Sobre els molins del riu:

*Pepeta del Molí Nou,
Pepeta del Molí Vell
sa mare s'ha barallat,
per un ro[t]llo de forment*

- Vers la cultura de l'aigua local:

*Cantaré la despedida,
la que fan a Benaud,
quan toca la campaneta,
és que ve l'aiguaut.*

- L'agricultura:

*Des de lo mas venim ben carregats
perquè l'augüieta no mos ha faltat.
Portem tomaques i melons
i un alficòs polit i gros.*

- Etc.

Matemàtiques

- L'adició i la propietat associativa:

*Arrier m'han posat en cinc muletes
Tres i dos són de l'amo
i []]es demés meues...*

- Conceptes matemàtics: la meitat, la quantitat, comptar cap arrere:

*Ja no canta el cap pelat, perquè no li'n donen una
ni una, ni mitja, ni cap, ja no canta el cap pelat...*

- Etc.

Educació Física

Podem ensenyar als xiquets a què i com jugaven els seus iaïos, per a després intentar que aquests jocs en valencià es traspassen a l'hora del pati. A més, el fet que els iaïos de molts dels nostres alumnes hagen jugat a aquests jocs és una qüestió que pot resultar ser molt motivant per als xiquets, més si són els mateixos iaïos els qui ensenyen a la classe a jugar a eixos jocs rescatats de la memòria.

C. La investigació a l'escola

El nostre pas per l'escola durant els diferents pràcticums ens ha ajudat a adonar-nos que, de vegades, els materials i els recursos convencionals no cobreixen totes les necessitats, o en altres casos, els materials per treballar una qüestió determinada no poden fer-se servir tant com es vulguera, bé per manca de recursos o, simplement, per manca de temps per a cobrir tot el contingut acadèmic de les programacions d'aula.

En el cas concret de la fonètica, després de la xicoteta però intensa experiència de la nostra estada a escola, ens adonem que no hi ha prou treballant-la només amb llistats de paraules, oracions, textos, dictats, etc. La fonètica s'ha d'interioritzar i adquirir amb l'ús, però una societat com la nostra, on els mitjans de comunicació i d'entreteniment en llengua catalana han desaparegut —quasi— per complet, és molt difícil per als nostres xiquets provinents d'ambients socioculturals no catalanòfons poder assolir —només amb el treball de classe— una pronúncia genuïna.

Les dificultats mostrades per bona part dels xiquets de 2n per a poder identificar i pronunciar la [ɔ] (o *oberta*), van fer que buscàrem algun recurs perquè l'alumnat tinguera més facilitat a

l'hora d'iniciar-los en l'adquisició d'un concepte, potser una mica abstracte, com és el de la pronúncia de la [ɔ].

Havíem de trobar un recurs que presentara unes característiques molt concretes:

- Que treballara la fonètica de la [ɔ].
- Que fóra assequible, fàcil i entretingut.
- Que l'alumnat poguera fer-lo seu sense esforç.

No vam tardar a trobar dins de les cançons típiques cantades a Mutxamel, la cançó *Arròs en ceba*:

Arròs en ceba, ceba en arròs (3 voltes)
Arròs en ceba, arròs en ceba, ceba en arròs.

I així ho vam fer. L'alumnat va fer seua la cançó i vam treballar indirectament la fonètica de la [ɔ]. Durant setmanes podíem escoltar els xiquets en determinant moments del dia canturrutxant o fins i tot cantant la cançó. Al mateix temps, els xiquets han augmentat el seu rebost de cançons tradicionals valencianes.

Mesos després, i sense haver tornat a treballar la cançó, de la mà del nostre tutor del present treball, Joan Borja i Sanz, vam dissenyar la part corresponent a la investigació a l'aula.

IV. DESENVOLUPAMENT DE LA INVESTIGACIÓ A L'ESCOLA

A. Fase 1

Per posar a rodar la nostra investigació i tenint en compte la presència d'un altre grup de PIL al centre escolar, 2n D, que ens podia servir de grup de control, vam proposar a la seua tutora la participació del seu alumnat en aquesta experiència. La resposta va ser molt positiva i oberta a la col·laboració en el present Treball de Fi de Grau.

Des de l'experiència de l'*Arròs en ceba* amb l'alumnat de 2n A, havien passat més de tres mesos sense tornar a recordar-la amb els alumnes.

Per comprovar si el grup de la intervenció havia assolit la pronúncia de la [ɔ] (o oberta) vam escriure la frase ***El diumenge vaig dinar arròs a casa de la iaia***. Cada xiquet havia de llegir-la per separat, evitàvem d'aquesta manera qualsevol interferència o imitació entre els mateixos alumnes al llegir-la.

En primer lloc vam demanar als alumnes de 2n D, el grup de control, que llegiren la frase. Posteriorment vam fer el mateix amb els xiquets de 2n A.

Els resultats dels primers enregistraments van ser els següents:

FASE 1	Classe	Pronuncien correctament la [ɔ].		No pronuncien correctament la [ɔ].		Total d'alumnes enregistrats
		Nombre	%	Nombre	%	
	2n A	10	45,45%	12	54,55%	22
2n D	8	40%	12	60%	20	

Taula 1: resultats de l'articulació de la [ɔ] en el grup d'estudi (2n A) i el grup de control (2n D).

Data d'enregistrament: 18 de març de 2014.

Es pot comprovar que les diferències entre els grups són mínimes.

Ens va cridar l'atenció que algun alumne valencianoparlant, del que sabem segur que no presenta cap problema en la pronúncia, al llegir la frase, va articular la [ɔ] com [o], el que ens va portar a plantejar-nos la possible interferència del procés de descodificació de les paraules en el procés lector, com activitat artificial en xiquets que es troben assolint la lectoescriptura, en la pronúncia adient de la [ɔ].

Tampoc vam tindre en compte el nombre d'alumnes valencianoparlants en cada grup, per la qual cosa, és una variable que havíem de tindre en compte a l'hora d'interpretar els resultats.

Per últim, des que es va treballar la cançó *Arròs en ceba* amb el grup de 2n A fins l'enregistrament dels alumnes van passar més de 3 mesos sense tornar a treballar aquest recurs. A més el treball de la cançó va ser molt puntual, limitat a dos dies en dos moments concrets.

B. Fase 2

Aquest resultat ens va convidar a plantejar una segona fase d'investigació a l'escola en què havíem de tindre en compte els següents ítems a l'hora de desenvolupar l'experiència:

- a. el nombre d'alumnes amb entorn valencianoparlant
- b. treballar la cançó durant un temps concret
- c. enregistrar als xiquets en un interval de temps menor des del treball de la cançó
- d. eliminar la possible interferència de l'artificiositat de la lectura

a. Nombre d'alumnes amb entorn valencianoparlant

Després de preguntar aquesta qüestió a les mestres tutores de les classes, en ambdós casos la resposta va ser de 7 xiquets que empren el valencià a casa amb les seues famílies,

per la qual cosa al no haver-hi diferències entre els grups, no hem considerant que siga una variable definitòria de diferències en els resultats entre el grup de control i el grup d'estudi.

b. Treball de la cançó durant un temps concret

Amb el grup d'intervenció, 2n A, vam recordar la cançó *Arròs en ceba*. La majoria de xiquets la recordaven. En primer lloc la lletra, que vam llegir remarcant la fonètica. Després vam cantar la cançó amb els xiquets per recordar la tonada. Vam explicar també als xiquets que els enregistraríem una setmana després i que havien de practicar.

El grup de control, 2n D, va ser transformat en un nou grup d'intervenció. Vam ensenyar la lletra als xiquets, vam treballar la fonètica emprant als propis xiquets com exemple de llengua, perquè observaren la diferència entre la o oberta i la tancada, i per últim vam escoltar i vam cantar la cançó. Posteriorment, vam pactar amb els alumnes i amb la mestra tutora d'aquest nou grup d'intervenció, treballar la cançó durant una setmana.

c. Enregistrament dels xiquets en un interval de temps menor des del treball de la cançó

El temps establert entre el treball / recordatori de la cançó a classe (fet el 15 de maig de 2014) i l'enregistrament dels xiquets (fet el 22 de maig de 2014) va ser d'una setmana.

Després de la setmana pactada, vam tornar a l'escola per tornar a enregistrar els xiquets, i així comprovar després si hi havia canvis patents en la pronúncia de la o oberta després d'aquesta xicoteta experiència.

d. Eliminació de les interferències del procés lector

Al mateix temps, i per llevar la carta de la interferència de la lectura, a l'hora d'enregistrar per segona volta els alumnes de les dos classes, en lloc de fer-los llegir una frase, vam dissenyar una activitat, en la qual mostràvem a l'alumnat una bossa de plàstic transparent amb arròs. Quan els mostràvem la bossa els preguntàvem: *què és açò?* Els alumnes van contestar *-Arròs*.

Una volta identificat el contingut de la bossa i expressat de forma oral el seu contingut, vam convidar els xiquets a pensar una frase que continguera la paraula que acabaven de dir, és a dir, que presentara la paraula arròs. Uns alumnes van optar per frases curtes, altres més llargues, alguns van cantar versions d'*Arròs en ceba*... Volem deixar patent que els xiquets van tindre llibertat absoluta per a expressar-se. L'única condició va ser que apareguera la paraula en estudi: *arròs*.

Després d'escoltar les segones gravacions dels xiquets, vam obtindre les dades següents:

FASE 2	Classe	Pronuncien correctament la [ɔ].		No pronuncien correctament la [ɔ].		Total d'alumnes enregistrats
		nombre	%	nombre	%	
	2n A	16	69,56%	7	30,43%	23
2n D	16	72,72%	6	27,28%	22	

Taula 2: resultats de l'articulació de la [ɔ] en el grup d'estudi (2n A) i el grup de control reconvertit en grup d'estudi (2n D). Data d'enregistrament: 22 de maig de 2014.

Si comparem els percentatges d'aquesta segona fase amb els obtinguts en la primera, podem observar que tant en 2n A com en 2n D han augmentat considerablement els resultats positius en l'articulació de la o oberta.

Els enregistraments dels xiquets de 2n A i 2n D, tant de la fase 1 com de la fase 2, poden consultar-se al CD adjunt al present treball.

V. PRESENTACIÓ DE RESULTATS

A. Material etnopoètic

Després de la realització del treball de camp recopilant material etnopoètic, hem arribat a les següents xifres de material recollit, transcrit i inclòs en el present treball:

- **Cobles: 84 entrades.**

Tenint en compte la gran quantitat de cobles existents, a més de la gran varietat de músiques a les que podem cantar la lletra d'una cobla (jotes, malaguenyes, fandangos, cançons de batre de segar, etc.), els propis informants, majoritàriament, van triar l'opció de recitar les diferents cobles en lloc de cantar-les.

Al llarg dels anys de contacte amb diferents cantadors de música tradicional, hem pogut corroborar les preferències que té per unes determinades cobles sobre altres un cantador o cantadora a l'hora de cantar. Això no implica que un cantador determinat no coneix més cobles que les que canta normalment. A l'hora d'esbrinar els motius d'aquest fenomen, alguns parlen de la modulació de la veu, de comoditat al cantar i allargar les notes en algunes síl·labes. Altres han parlat d'homenatge a cantadors que ja no hi són, a mena d'homenatge, etc.

El que sí volem que quede constància és que una determinada peça musical, per exemple, una jota de Mutxamel, no té una estructura tancada quant a les lletres, ni en número de cobles cantades ni en el contingut, a excepció de les cobles d'acomiadament o de despedida, que marquen el final de la interpretació musical. D'altra forma seria molt difícil trobar-nos amb una

riquesa tan gran en cobles com aquesta (84 cobles diferents, només en valencià) en un mateix context.

- **Cançons: 79 entrades**

De les 79 cançons presents a l'annex trobem algunes amb diferents versions i variants. 61 d'aquestes cançons han sigut introduïdes a la base de dades Canpop amb data 23/5/2014.

En general, el que ens hem trobat al llarg del nostre treball de camp, és que no existix una homogeneïtat clara en les cançons. Quasi podem parlar, en molts casos, de l'existència d'una versió per cada informant. Aquest fenomen ocorre amb més freqüència amb les cançons més conegudes, per exemple, *Joaquinet / Ramonet / Manolet si vas a l'hort*, *La xica rossa*, *La Tarana*, etc. En alguns casos hem pogut esbrinar que el canvi de nom o de lletra en una determinada cançó havia estat motivat per l'adaptació a una persona o fet concret. Exemple d'aquest fenomen el podem trobar a la cançó *Enriqueta la filla del mestre*: un mestre d'escola de Mutxamel tenia una filla que festejava amb un senyoret, i el poble va adaptar la cançó original. En lloc de Marieta alguns informats coneixen la versió d'Enriqueta.

La disparitat de versions, en alguns casos, ens ha obligat a triar una o dos versions de la mateixa cançó. Degut a la naturalesa del present treball, no hem fet cap estudi comparatiu entre les diferents versions, però seria interessant, en un futur, fer una comparativa d'aquestes segons l'edat de l'informant, comparant les versions de diferents localitats, etc.

Pel que fa a la cançó *La manta al coll*, hem recollit les variants de Mutxamel en valencià. Hem deixat fora alguna estrofa que només presentava una paraula en valencià: *carxofa*.

- **Poètica popular: 22 entrades.**

Tenint en compte que l'objectiu principal d'aquesta recerca era la recopilació de les cançons, al llar de les nostres entrevistes hem recollit altres materials etnopoètics que, per les seues característiques, hem considerat convingent la seua presència a aquest treball. Així apareixen les 22 entrades repartides entre versets i oracions (4 elements), endevinalles (3 elements), mimologismes (7 elements), i fórmules rimades (8 elements).

Hem d'assenyalar que tenim més informants que, per qüestió d'agenda hem hagut de deixar fora del present TFG. També tenim més material aportat per informants ja entrevistats que, al passar un temps des de l'entrevista, han recordat alguna cosa més i ens la volen fer arribar. Per qüestions de funcionalitat hem hagut de posar una data límit pel que fa a la introducció de material etnopoètic en aquest treball, i malauradament, han quedat fora un grapat d'elements ben interessants. Però, aquest fet no implica que no es reculla aquesta informació, sinó que romandrà arxivada fins que les circumstàncies propicien la realització d'un treball d'aquestes

característiques a una escala major per a la seua difusió. També serà inclosa dins del projecte Canpop.

B. Experimentació a l'escola

Els resultats de la segona fase de la investigació (Taula 2) ens mostren que grup d'intervenció originari (2n A) ha passat d'un 45,45% en una articulació correcta de la [ɔ] a un 69,56%.

Pel que fa al grup de control, reconvertit a la segona fase de la investigació en un segon grup d'intervenció (2n D), vam trobar que l'augment encara és una mica major que en el cas anterior, ja que partíem d'un 40% en xiquets amb una articulació correcta de la [ɔ], i ens hem trobat que, després d'una setmana de treballar amb la cançó "Arròs en ceba", les xifres han augmentat fins a un 72,72%.

VI. AVALUACIÓ/DISCUSSIÓ/CONCLUSIONS

Recull Etnopoètic

Aquest treball aporta un recull etnopoètic de les cançons arreplegades fins el 22 de maig de 2014. Això no implica, com ja hem assenyalat, que la tasca de recopilació del cançoner mutxameler estiga acabada. De fet, seguirem realitzant entrevistes per poder poc a poc donar abast a la gran acollida que ha tingut aquesta iniciativa. A més a més, tenim la sensació d'estar davant d'un iceberg de cançons del que només hem vist la part superficial, per la qual cosa queda molta faena de recopilació per fer.

La motivació dels informants per realitzar el present treball ha sigut molt gran i ha anat creixent de forma exponencial, ja que han pres consciència de la importància de posar en valor aquest patrimoni amagat i —de vegades— oblidat. A partir d'un informant ens han eixit uns quants més; fins i tot, a les reunions de colla d'amics ens consta que s'ha instat als participants de les reunions a recordar cançons.

La majoria dels informants ens han demanat una còpia de les cançons i del present treball per als seus néts i nétes, perquè s'han sentit molt orgullosos de participar en aquesta mena d'*operació de rescat*, i volen mostrar als més menuts de la casa —i als no tan menuts— la seua aportació.

Hem deixat fora del present treball totes les cobles i cançons que no eren en valencià per romandre fora de l'àmbit de la Literatura Popular Valenciana, però queden recollides al nostre rebost per futures oportunitats de difusió.

Aprofitament didàctic

Tenint en compte els plantejaments de Janer (1981) vers l'ecologia de les llengües i la utilització dels material provinent de la literatura popular, a més de l'expressat per Borja (2003) en relació a l'interés de la literatura popular en el sistema educatiu, tenim al nostre abast un material per a minvar els efectes de l'homogeneïtzació i l'estandardització de la llengua i la cultura als nostres dies.

Les cançons animen perquè deixen expressar emocions; hi ha de més tristes, més mogudes, més còmiques... Ens permeten treballar amb les emocions i l'expressió de les emocions a l'aula i aconseguir minvar les frustracions emocionals del nostre alumnat.

Amb les cançons podem intentar enganxar emocionalment els nostres alumnes amb el valencià, sobretot als provinents d'entorns socioculturals no valencians. Eixa afectivitat pot ser el nucli d'una ona expansiva d'estima a la nostra llengua que mai cal perdre de vista com a objectiu actitudinal en les àrees lingüístiques.

A més amb les cançons tradicionals tenim al nostre abast un ventall de recursos per començar a treballar la recuperació d'espais perduts a l'escola pel valencià: l'hora del pati, els jocs (*En els clots del fangar, Mingué Mingué, La gallineta cega, etc.*).

La temàtica de moltes de les cobles recollides fan referència a faenes i oficis ja desapareguts. Tenim, doncs, un gran vocabulari i uns camps semàntics molt útils per a treballar a l'escola.

Aquest recull etnopoètic i els elements que el componen no és un recurs estanc, sinó que permet flexibilitat i adaptació. Potser algunes de les melodies i lletres poden resultar alienes als xiquets i als mateixos mestres. Des d'aquestes línies convidem a la comunitat educativa a no tindre por de les cançons *antigues*.

Aquesta flexibilitat que exposem fa que al mateix temps que aprenem i treballem amb les cançons podem adaptar/inventar les lletres —exercici molt útil i enriquidor a l'hora de treballar la creació literària a l'aula—, cosa que permet la modernització de les cançons; és a dir, el cançoner popular es pot actualitzar sense perdre la seua essència. Una mostra d'aquesta versatilitat podem trobar-a en els treballs de Dani Miquel al voltant d'obres com *Musiqueries* i *Més Musiqueries*.

A mena de recepta de metge, la nostra proposta és "d'una píndola al dia", és a dir, una cançó/verset/endevinalla... a classe al dia. Quan? A més d'introduir conceptes i treballar qüestions concretes, la cançó popular pot servir als mestres per a trencar la monotonia, per a relaxar els xiquets o fins i tot per a concentrar els alumnes després dels moments de lleure.

La investigació a escola

Després de realitzar les experiències a l'escola, podem concloure que les xifres ens demostren que una experiència molt xicoteta i concreta d'ús d'una cançó popular per treballar la fonètica valenciana, pot ajudar a la millora de l'assoliment de competències lingüístiques en subjectes provinents d'entorns no valencianoparlants.

Però hem comprovat igualment que el treball amb aquest tipus de recursos a l'aula ordinària, perquè se'n consoliden els resultats, no ha de ser anecdòtic ni puntual, sinó una constant a les programacions d'aula.

Aquest TFG només és una mostra d'una part dels recursos que els mestres tenen al seu abast a l'hora de buscar alternatives a les propostes tradicionals. En aquest sentit, considerem que qualsevol mestre hauria de tindre un bon coneixement del ventall de recursos etnopoètics presents al municipi. Una llegenda, una cançó o un acudit són tan vàlids per a treballar a l'aula com qualsevol text del cànon literari escolar. I el treball d'uns recursos no implica necessàriament l'abandonament dels altres.

A més, l'experiència a les classes de la Universitat al llarg dels quatre cursos del Grau de Mestre en Educació Primària, ens mostra la facilitat de trobar alumnes amb un alt grau de competència gramatical però amb una deficient pronúncia del valencià. Aquest exemple ens mostra la importància de la fonètica, per la qual cosa plantejem que s'ha de treballar des del començament de l'escolarització. I en aquest sentit les cançons populars, els embarbussaments, les endevinalles... pensem que són de gran utilitat.

VII. LIMITACIONS I DIFICULTATS APAREGUDES. PROPOSTES.

En les entrevistes per a enregistrar cançons, sobretot les que no han sigut individuals, ens hem trobat interferències entre informants. Aquestes interferències s'han manifestat en forma d'interrupcions, correccions uns als altres, etc., situació que ha generat en algun cas concret enfrontaments al voltant de si la lletra d'una cançó parlava de la tia Tona o de la tia Quica. D'aquesta manera al CD adjunt al present TFG es poden escoltar algunes cançons cantades a cor, altres amb intervencions o diàlegs espontanis, etc. Altres voltes ens hem trobat cançons unides per uns informants mentre que altres les han cantat per separat.

En definitiva, com que cantar és una activitat que ix de dins de l'ànima de cadascú, la interpretació de les cançons és una qüestió particular, que pot arribar a generar micro-conflictes, però en cap cas, res greu.

Pel que fa a la transcripció dels materials, al ser la primera volta que realitzàvem aquesta tasca, en un primer moment ens va costar prou, i ha requerit de varies revisions. Segons hem anat avançant faena, la familiaritat ha fomentat una major agilitat i rapidesa en les transcripcions. Des d'aquestes línies, demanem disculpes per davant si en algun cas hem comés alguna errada en aquest sentit.

A l'escola, pel que fa a la segona fase de la investigació, no hem pogut comprovar el treball diari de la cançó a classe. En aquest sentit hem confiat plenament en la gestió de les mestres tutores. A més a més, d'aquesta manera no hem fet cap intervenció per obtindre un determinat resultat.

Per finalitzar, volem indicar que la més gran de totes les dificultats que hem trobat ha sigut no poder arreplegar tota la informació que, de manera exponencial, va mostrant-se davant dels nostres ulls, però hem hagut de posar una data límit per poder fer un tractament de les dades adient.

Agraïments

La participació, motivació i treball dels xiquets de 2n A i 2n D del CEIP El Salvador de Mutxamel ha sigut molt bona. Des d'aquestes línies vull agrair als xiquets i a les tutores, M. Àngeles Cerdà i Carmen Grau, la seua disponibilitat per realitzar aquesta xicoteta experiència.

No ens agradaria acabar aquest treball sense agrair de tot cor a tots els informants i als *facilitadors* d'informants, la seua gran ajuda. Sense la generositat d'aquesta gent el present treball seria incomplet. Gràcies de tot cor.

La nostra família també ha sigut part important d'aquest treball. Sense el seu suport i la seua logística al llarg de quatre anys, la realització d'aquest Grau de Mestre haguera estat pràcticament impossible.

Per últim, i no per això menys important, volem agrair al nostre tutor del TFG, Joan Borja, la paciència i suport que ens ha donat en aquesta aventura. Gràcies per deslligar-nos les ales. Des d'aquestes línies l'animem que continue bufant, com el vent de Llevant, sobre la cendra de les brases de la nostra cultura.

Mutxamel (País Valencià), 8 de juny de 2014.

VIII. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

BIBLIOGRAFIA

- Beltran V. "Cançoners infantils de Callosa d'en Sarrià" dins de *Revista Valenciana de Folclore*. Alacant, Associació d'Estudis Folclòrics Grup Alacant. 2001, p. 25-30.
- Borja, J. "La literatura popular en el segle XXI", *Canelobre. El valencià del segle XXI*, Alacant., Institut de Cultura Juan Gil-Albert Diputació Provincial d'Alacant, 2002.
- "Notes sobre l'interés de la literatura popular en el sistema educatiu valencià", dins Joan Armangué (ed.), *Le lingue del popolo. Contatto linguistico nella letteratura popolare del mediterraneo occidentale*, Càller-L'Alger, Arxiu de tradicions – Grafica del Parteolla, 2003, p. 23-34.
- Borja, J, Francés, M. J. "La cançó folklòrica: incidència, difusió i comunicació. De l'obra del cançoner popular al projecte Canpop", dins Caterina Valriu, Mònica Sales (ed.), *Etnopoètica: Incidència, difusió i comunicació en el món contemporani*. Càller. Arxiu de tradicions de l'Alger - Grafica del Parteolla, 2010, p. 7-33.
- Del Cacho, N. "Cançons tradicionals xixonenques" dins de *Revista Valenciana de Folclore*, Alacant. Associació d'Estudis Folclòrics Grup Alacant, 2001, p. 31-42.
- Duque, M. M. "Literatura oral i jocs infantils de la tradició alacantina" dins de *Revista Valenciana de Folclore*, 1. Associació d'Estudis Folclòrics Grup Alacant, Alacant, 2001, p. 47-50.
- Guijarro, J R., "Cançons infantils populars i tradicionals de Sant Vicent del Raspeig" dins de *Actes de les I i II Jornades Culturals "Jaume II" (1005-1996)*, Alacant. Grup de Danses i Cançons d'Alacant, 1996, p. 4-11.
- Navarro, M J. "Cançons i jocs populars infantils de Crevillent: estratègies didàctiques que afavoreixen la maduració dels infants" dins de *Revista Valenciana de Folclore*. Alacant. Associació d'Estudis Folclòrics Grup Alacant, 2001, p. 43-46 .
- Navarro, V. "Era una volta un temps de cançons a Petrer" dins de *Revista Valenciana de Folclore*. Alacant. Associació d'Estudis Folclòrics Grup Alacant, 2001, p. 5-24.
- Oriol, C. *Introducció a l'etnopoètica. Teoria i formes del folklore en la cultura catalana*, València, Cossetània Edicions, 2002.
- Pardo, F, Jesús-María, J. A. *La música popular en la tradició valenciana*. València. Institut Valencià de la Música,. Biblioteca de Música Valenciana. Sèrie menor, número 4. 2001

Sansalvador, J. *Cançons de Cocentaina I*. Cocentaina. Centre d'Estudis Contestans. Institut de Cultura Juan Gil-Albert, 1998.

Seguí, Salvador *Cancionero musical de la provincia de Alicante*, Alacant. Diputació d'Alacant. (1973):

——— *Cancionero alicantino*, Alacant. Instituto de Estudios Alicantinos. 1978.

Soler, J. *Cancionero muchamelero recopilado por José Soler Pastor a través de Alfonso la Figuera, Miembro perteneciente al "Sò" de Muchamiel*. Mutxamel, 2007 (inèdit).

Torrent, V. *La música popular*. València: Edicions Alfons el Magnànim, IVEI, 1990.

WEBGRAFIA

Borja, J. "Les fonts etnopoètiques en l'obra literària de Bernat Capó." *L'Aiguadolç* [en línia], 2007. Núm. 33 , p. 93-120. <http://www.raco.cat/index.php/Aiguadolc/article/view/82496/107489> [Consulta: 15-05-14]

Canpop : <http://www.canpop.org/>

Diccionari català-valencià-balear (DCVB). Institut d'Estudis Catalans. <http://dcvb.iecat.net/>

Diccionari Normatiu Valencià. Acadèmia Valenciana de la Llengua. <http://www.avl.gva.es/dnv>

López, A. "Les cançons populars de Santa Pola." *La Rella*, [en línia], 2005, Núm. 18, p. 93-116. <http://www.raco.cat/index.php/Rella/article/view/72234> [Consulta: 05-06-14]

Janer Manila, Gabriel. "Cultura popular i ecologia del llenguatge.", *Mayurqa* [en línia], 1981, Vol. 19, Núm. 3, p. 51-56. <http://www.raco.cat/index.php/Mayurqa/article/view/118768> [Consulta: 07-06-14].

——— "Literatura tradicional, escola i territori." *Temps d'Educació* [en línia], 1989, Núm. 1 , p. 169-181. <http://www.raco.cat/index.php/TempsEducacio/article/view/139277> [Consulta: 02-06-14]

IX. Annexos

a. INFORMANTS

Rosi <i>Miquelo</i>	RV	Rosa Verdú Blasco (1961)
Rosa <i>la del Matón</i>	RB	Rosa Brotons (1943)
Alfonso <i>la Figuera</i>	AF	Tomás Alfonso Alberola Gosálvez (1942)
Enrique <i>Pitxina</i>	P	Enrique Navarro Martínez (1943)
Pasqual <i>el Botijós</i>	PB	Pasqual Llorca Gomis (1933)
Lola <i>la de Pasqual</i>	PL	Dolores Blasco Ferrándiz (1939)
Juan <i>la Timotea</i>	JT	Juan Évora (1930)
Rafael <i>l'Àngel</i>	RA	Rafael Ripoll Lledó (1937)
Rafaela <i>la de Rafael</i>	R	Rafaela Torregrosa Alberola (1940)
Maria <i>la Maja</i>	MM	Maria Pastor Pérez (1926)
Loreto <i>la del Brisa</i>	LB	Loreto Domínguez Martínez (1936)
<i>Vicentica</i>	V	Vicenta Aracil Esteve (1931)
Loreto <i>el Forn</i>	LF	M. Loreto Ripoll Ramos (1936)
M. Carmen <i>Planelles</i>	MCP	M. del Carmen Sánchez Casull (1940)
Guillermina	GUI	Guillermina Giner Sánchez (1941)
Pepe <i>el Rejol</i>	PR	José Brotons Verdú (1936-2010)
Tonico <i>Camisó</i>	TC	Antonio Alberola Sala (1934)
Manola Vargas	MV	Manola Vargas Ruiz (1942, Mtx 1954)
Maruja <i>la Paisana</i>	MP	Maria de la Paz Climent Berenguer (1938)
Reme <i>la Saora</i>	RC	Remedios M. Climent Poveda (1964)
Alícia Castelló	A	Alícia Castelló de León (1976)
Fernando Sala	FS	Fernando Sala Blasco (1932)

b. RECULL DE CANÇONS DE MUTXAMEL

I. Cobles (jotes, malaguena, fandango, cançons de treball)

1. Tia Maria, tia Maria
vosté no se ho volia creure
que si haguera tret el galgo
haguera agarrat la llebre (AF)

2. Dos gallines es barallen
per un perol de segó
i l'una li diu a l'altra
Tu n'has menjat més que jo
(tu t'afanyes més que jo) (PR)

3. A la porta de ca Ximo
hay un marrano penjat.
Totes les cançons que canta
pa el xulo que ara ha passat (AF)

4. A l'entrà de Xixona
hay una penya re[d]ona
i allí *hay un xixonenc*
xeringant als de Xixona (PL)

5. A mal ro[d]al has vengut
a di[r]-me [l]es coses pica[d]es
en un lletonet romput
a rascar les bonyiga[d]es

6. A la mar que te'n vages
no em dones pena
Deixa'm farina i oli
i diners pa llenya.

7. Bona nit tinguen senyores
que me'n vaig a la barraca
m'han convi[d]at a sopar
arròs , pebrera i tomaca.

8. Canta *compañero* canta
canta tu que jo no puc
que tinc la dona malalta
que Déu li done salut.

9. San[t] Antoni del Porquet
va fer un *milacre* en Sella
va caure un xiquet al riu
i si no el trauen *s'afuega*

10. T'ho he dit una i mil voltes
que no m'entres pel corral
que tinc les gallines soltes
i m'aspantaràs al gall (PR)

11. Pepeta del Molí Nou
Pepeta del Molí Vell
sa mare s'ha barallat
per un ro[t]llo de forment

12. Salta bots i carreretes
Pepeta del Molí Nou
i al *roi[d]o* de la mola
repica les castanyetes.

13. Marieta del Molí Nou
no jugues en la farina
que totes es casaran
i tu et quedaràs fadrina. (AF)

14. Perquè ton pare té un carro
el fas molt de respe[c]tar.
Encara no bull el caldo
i ja estàs a punt de bufar. (AF)

15. Qui treballa tots els dies
d[i]umenges, festes i tots
no es vorà mai cera a l'orella
i passarà més fam que un gos. (AF)
16. Si em pose a di[r]-te refranys
te'n diria més de mil
i en la *faltriquera* els porte
amarra[d]ets en un fil. (AF)
17. En Alcoi ha mort un burro
i en Xixona l'han pelat
en Busot l'han fet a trossos
i en *Augüies* se l'han menjat (AF)
18. Tota la nit vaig per casa
en el cànter al costat
en una set que m'ofegue
i no me'l puc empinar.
M'anginolle i no puc beure. (AF)
19. En este carrer viu
la que trenta nòvios té
vint-i-nou que no la volen
i jo que no torne més
20. En ma vida m'ha rist tant (més)
com un dia collint pebreres
me regirec i *me vec*
una rabosa en ulleres (PR)
21. En la vida m'ha rist més
que un dia collint melons
me regirec i *me vec*
un conill en pantalons
22. Sant Pere estava dormint
damunt d'un costal de canyes
i una rata punyetera
li rosega les castanyes (P)
23. Ma mare em diu bandereta
jo li dic que té raó
que totes les banderetes
van davant la *pro vessó*
24. Ma mare m'envia a escola
en un llibre sense tapes
i a la primera lliçó
tira pallús que m'estaque.(PR)
25. Ma mare m'envia a l'horta
a regar el melonar
I quan gire la revolta
jo me'n vaig a festejar
26. Una *agüela* es tira un pet
a la soca la figuera
Totes les figues ballaven
al tro del pet de *l'agüela* (PR)
27. En la ma vida m'ha rist més
que un dia collint tomaques
me regirec i *me vec*
una gallina en sabates
28. Mira si ha corregut pobles (terres)
que he estat en el Palamó,
a Benimagrell i a Tàngel
i en el pont del Gualeró.(PR)
29. A Alacant me'n *vuic* anar
A *vore* les cosi[d]jores
que cusen sense didal
i tallen sense estisores.
30. Cantaré la despedida
la que fan a Benaud
Quan toca la campaneta
és que ve *l'aiguaut*. (PR)

31. La tia Maria té
en el cul un dos de oros
i un poquet més avallet
un *aguardaor* de pixorros(P)

32. La tia Maria té
en el cul un albercoc
i un poquet més avallet
un francés en un bigot. (P)

33. *Me* han dit que *en* tens un pandero
i no me'l vols ensenyar.
i el dia que me l'ensenyés
li tinc que fer un forat. (AF)

34. Les xiques de Sant Joan
s'han comprat una romana
p[er a] pesar-se les mamelles
tres voltes a la se[t]mana.

35. Sóc na[i]xcut en Benifaia
batejat en Benifaíó
E[ll]s ous em pesen 3 lliures
i el pardal un quarteró

36. Garrofer de quinze soques
fas garrofes com el puny
Eixa cançó que has cantat
me la fique jo pel cul

37. Tens dos celles com dos telles
dos morros com espigons
gorra[d]jura en les mamelles
merda *hasta* en es garrons
i en es ous ten lla[d]jelles

38. Tens cara de xinxa verda
i de llimó ascorregut
Arrea *cotxina* a la merda!
que el nóvio no t'ha volgut.

39. Totes les dones en tenen
i no me'n volen donar
Permita Déu que se seque
la fonteta de pixar

40. Esta nit vaig a par-la[r]-li
a una xica llauradora
Si m'arriba a dir que no
la tire a la regadora. (JT)

41. Més m'estime una guitarra
que un troç de pa de forment
perquè al so de la guitarra
acu[d]ix tota la gent (JT)

42. El que templa una guitarra,
el que templa un guitarró,
i a la filla del meu sogre
el que la temple sóc jo.

43. Que fa flor i no fa figues
jo tinc una figuereta
i la vinc a comparar
en totes les xiques fadrines. (PR)

44. Toca-li la panxa al gat
i la cua a la rabosa
i en una pell de conill
mos farem una pandorga.

45. Xiques si voleu venir
a l'olivar de m'*agüelo*
a dos quinzets la barcella
olivetes del cuquello.(PR)

46. No pegueu eixes revoltes
que vos veig les *pantorrilles*
i a l'aire dels *sagalejo*
me s'afluixen les clavilles.(P)

47. Me'n puge dalt d'un roser
i em pose a collir bellotes
me ix el amo del pinar
xicot deixa'm les carxofes
que són del meu melonar! (P)

48. Tens anar de perdiueta
i beure de pardalet
i com eres tan *curreta*
me fas beure sense set. (AF)

49. A mi m'agra[d]en les ro[t]llos
i les coques *en* tonyina
i les bones botifarres
i el vi de la Condomina

50. El sol ja se'n va a la posta
les gallines al joquer
Marieta tanca la porta
i tira el nóvio al carrer

51. Mare de Déu de Loreto
Mare de Deu del Pilar
Si no *mos* arriba a ploure
la fam que haguérem passat.

52. Mare de Déu de Loreto
Capoll de rosa flori[d]a
conforme ham passat la nit
deixeu-*mos* passar el dia (AF)

53. Jo me'n vaig carrer amunt
colpejant una guitarra
i me la veig al balcó
soletes se pentinava. (AF)

54. A la vora del riu mare
m'he deixat les *aspardenyas*
mare no li ho diga al pare
que jo tornaré per elles

55. Eres tronc de llimoner
i en ta vida has fet llimons
i els milacres que tu fages
me'ls passe jo pels collons/
me'ls clave jo en els collons.

56. Carabassa m'han donat
jo l'he presa per meló.
Mes m'estime carabassa
que casar-me en un pendó

57. La perdiu en la muntanya
canta i diu la veritat
Quan les cabres crien llana
Les dones tindran veritat. (AF)

58. De Mutxamel a Busot
hay que anar per carretera
Això dia Pepe el Rejol
i ara Alfonso la Figuera

59. Quan arribe a Mutxamel
Això deia la Tia Saora
i es al *vore* el campanar
que tot el mal se'n va fora (RS)

60. A Mutxamel li ve la fama
de les faves i [l]es tomaques
de la música i el So
i de les xiques ben guapes. (JT)

61. La *dulsura* està en la mel
i en el meu guitarró
Si vols sentir-lo més dolç
canta-li una cançó (P)

62. I en arròs i farinetes
cantaré la despedida
i el que no vulga menja[r]-ne
que se'n vaga a fer punyetes.(PR)

63. Si vols que la dona et vulga
dóna-li tots els diners
deixa-li fer lo que *vuiga*
no li tingues que dir res (PR)
64. Les xiquetes de [Ei] Campello
totes són altes i primes
i en la part de baix del melic
tenen un amaga[d]or de formigues. (AF)
65. Que trone i que rellampegue,
que ploga i que faja fang,
la nóvia que no m'espere,
que no puc passar el barranc.(JT)
66. Jo me'n vaig al Pantanet
i d'allà a la Canaleta
i agarre la sendeta
per anar a Sant Peret.(JT)
67. Si vols que la dona et vulga
No li dónes cap de perra
No la portes mai al cine
Ni tampoc a la verbena (PR)
68. Mara cara posa el gos
quan se li acaben les figues
Igual fan els fadrins
quan no e[lls] volen les fadrines.
69. Les xiques de baix del marge
Al cresol diuen *candil*
A la finestra *ventana*
I al jolivert *perejil*. (RA)
70. Carrasqueta de Xixona
quantas voltes t'*ha* pujat
en el *fret* i la calor
i de res m 'aprofitat. (JT)
71. La figa per a ser bona
té que tindre tres senyals
panci[d]eta, clivellada
i pica[da] per un pardal.
72. Jo me'n vaig al Ravalet
i d'allí a la Venteta
i passe pel Domenech
pa anar a la Torreta
i d'allí al Juncaret. (JT)
73. A mi m'agra[d]en les *mansanes*
i també m'agrà[da] el raïm
i m'agra[d]en les xiquetes
que es passegen per aquí. (JT)
74. En el riu de la Culata
hay una gran perdicó
han derrocat l'ermita
i no po[d]en fer la *provesó*
75. A mi m'agra[d]en *les* gaspatxos
i un arròs ben fet
també m'agra[d]a el putxero
i el llegumet del Riuet. (JT)
76. Les dones són e[lls] diables
van enganyar a San[t] Pere
Li van fer uns pantalons
en la bragueta darrere. (PR)
77. I arrima't *pac* a mi,
que el llançol és estret
Que a la mitja nit
estaràs patint *fret/satisfet*.
(cobla de tornada)

78. I a ta mare l'han vista
en el barranc de l'assut
que es menjava una coca
que li xorrava el suc (cobla de tornada)

79. I han vist al senyor cura,
i al passar el riu
en [l]es faldes a l'aire
i amostrant la perdiu. (cobla de tornada)

80. I a ta mare l'he vist
la tomatera
a ton pare el *pepino*
i a tu la *breva*. (cobla de tornada)

81. A ta mare l'han vista
en el barranc de l'assut
en [l]es faldes a l'aire
i amostrant la *porput*. (cobla de tornada)

82. I a tu que t'ha entrat
i a mi que m'ha eixit
una botifarra
pel baix del melic. (cobla de tornada)

83. Al *salir* el sol
te quisiera ver
panxa per amunt
baix d'un garrofer (cobla de tornada)

84. I a tu que t'ha entrat
i a mi que m'ha eixit
en esta se[t]mana
un nóvio ben ric. (cobla de tornada)

II. Cançons

A. Cançons i jocs de bressol

1. Noni noni noninetes (RB)

Noni noni noninetes
que li vinguen les sonetes
i si no li volen vindre
que li vinga un bon dormir
El meu xiquet és *el* amo
de ma casa i del corral
de la fulla de la parra
i la flor del *jasminer*.

2. El meu xiquet és un home (MP/RC)

El meu xiquet és un home
que fa goig en una plaça
porta el *sombrero a lo* curro
i la camisa planxà[da].

3. La meua xiqueta és (MP/RC)

La meua xiqueta és
capoll de clavellinera
rosa fina del roser
i entre mig flor d'*assussena*.

4. Ai allero (RC)

Ai allero ai allero
ma mare em compra un pandero
Ai allero ai allero
ma mare em compra un pandero.

5. Serru serru serrunet (RB)

Serru serru serru serru
serru serru serrunet
l'ovelleta no té *ne* llet
la poqueta que tenia

se l'ha begut el meu xiquet!

6. Be be borreguet (ES)

Be be borreguet
la cabreta no té llet
Qui se l'ha begu[d]a?
la nena, la nena, la nena!!
(se li fan cuscanelles)

7. Serra serra (A)

Serra serra serra[d]oret
/a ovelleta no té llet
la poqueta que tenia
se l'ha begut... el xiquet!! (se li fan cuscanelles)

B. Cançons i dites de jugar

8. Reguen reguen les cebetes (joc de grup per agrunsar-se en parelles) **(MP)**

Reguen reguen les cebetes
reguen reguen e[ll]s cebots
Quan més *augüia* més tendretes
quan més *augüia* més tendrots.

9. Obriu, obriu cabretes (cançó del conte *El llop i les cabretes*) **(MCP)**

Obriu, obriu cabretes
Que vinc de pasturar
En [ll]es mamelletes plenes
P[er a] dona[r]-vos a mamar.

10. Mingué (joc de rogle) **(MP)**

Mingué mingué mingué
a la boleta, a la boleta
Mingué mingué mingué
a la boleta del café
un, dos tres!!

11. Conillets a amagar (joc: l'amagatall) **(LB)**

Conillets a la mare que la llebre va a passar
Per *de* nit i per *de* dia *quant* el sol se ponía
-Conillets, esteu ben amaga[d]ets?
-Si, mare!!

12. Rode la mola **(MM)**

Ro[d]e la mola,
ro[d]e el molí
Una coca en oli
i un barral de vi.

13. Jo sé una cançó de fil i cotó **(MP/MM)**

Jo sé una cançó de fil i cotó
me'n vaig a la plaça i *me* compre un meló
me menge la molla i tire el peçó.

14. Caragol xim pum **(MP)**

Caragol xim pum
xe què *pato!*, xe què *pato!*,
caragol xim pum,
xe *què pato* més sabut!

15. En els clots del fangar (joc de pedres) **(P/TC)**

15a. I en e[l]s clots del fangar
trico, trico, trico, troc
San[t] Pere anava darrere
i *en* la bragueta darrere (P)

15b. En els clots del fangar de San[t] Joan
Triant, bagant,
Sant Pere anava darrere
En el triqui triqui trac. (AC)

15c. I es a[l]s clots de Sen[t] Juan
Triant, valga'm
San[t] Pere li va darrere
Con el triqui triqui trac. (JT)

16. A la conga marieta (joc de corda) **(P)**

A la conga Marieta, salta i brinca en la cordeta
I ara ix Marieta i entra Antonieta
A la conga Marieta, salta i brinca en la cordeta.
I ara ix Marieta, i ara entra *Entonieta*
A la conga...

17. Se'n va la Capitona (joc de passar) **(MV/AC)**

Se'n va la Capitona
Se va, se va i se'n torna
Se'n va la Capitona
En esta soleda[t]
La capitona que *viene y va*.

18. Ja plou (cançó de pluja) **(RC)**

Ja plau, ja plau, ja pixa el bau.
Ja neva, ja neva, ja pixa l'*agüela*.

19. Caragol (cançó de final de pluja) **(MM)**

Caragol, caragol,
Trau la molla que ja ha eixit el sol.

C. Cançons de Pasqua

20. Se'ns aproxima la Pasqua Florida **(MP)**

Mos s'aproxima la Pasqua Flori[d]a
festes que en el any no hay a[ll]tres millors
dies de *jarana* de goig i alegria
que fan *olvidar-se* de tots e[ll]s dolors.
Se posen les xiques les espartenyetes
una falda tova i un fil *mucaor*
i van eixe dia totes tan guapetes
que sol de mirar-les
pose entre su[d]ors

21. La Tarana / Un dia de Pasqua (R/MM/LB...)

Un dia de Pasqua i un xiquet plorava perquè el *catxirulo* no li s'ampinava
La Tarana si, la Tarana no, la Tarana mare la que balle/*bailo* jo

22. Pit pit pit, els de l'Havana (MP)

Pit pit pit, e[lls] de l'Havana, e[lls] de l'Havana
Pit pit pit, e[lls] de l'Havana, estem aquí.
Venim de ju[g]ar un partit de pilota
Venim de ju[g]ar un partit de futbol.
Pit pit pit, e[lls] de l'Havana, e[lls] de l'Havana...

23. La mona ja està aquí (MM)

La mona ja està aquí, ja po[d]em *disfrutar*
la botella del vi no *mos* té que faltar
I *voràs*
Ai que borratxera (2)
Qui té la culpa, qui té la culpa, la tavernera.
Si són (2) unos fanfarrones
Que cuando van por las calles van robando corazones
Los de la gorrita si, los de la gorrita no, los de la gorrita, mare, los de la gorrita són.

24. Venim de berenar (LB)

Venim de berenar de ju[g]ar a la Tarana
mos *ham* begut el vi i *ham* romput la catalana
3-6-9 tira de la cua, tira de la cua
3-6-9 tira de la cua de l'*esquerol*
Si l'*esquerol* no vol tira de la cua tira de la cua
Si l'*esquerol* no vol tira de la cua de l'*esquerol*, 3-6-9

25. Així s'agafa l'ànec (cançó/joc per enganxar-se uns als altres pels braços).(G)

Aixina s'agarra el *pato*, el *pato* s'agarra aixina
I aixina s'agarra el *pato* i el *pato* s'agarra aixina...

D. Nadales

26. Fum fum fum (MP/RC)

Fum, fum fum.
el 25 de *disiembre* fum fum fum
el 25 de *disiembre* fum fum fum
ha *naiscut* un [...] Jesuset
roig i blanquet roig i blanquet
fill de la Verge Maria,
que ha *nasicut* en este dia, fum fum fum.

27. Els Pastorets

Pastorets i pastoretetes,
què li farem al *nyinyet*?
Sabatetes i calcetes
camiseta i gamboixet.

Duu-*mos* figues i *almeles* p[er a] rosegar
i un traguèt d'a[i]guardent p[er a] remullar.

-Sant Josep colliu-me pomes
-Maria que altes que estan!!
Si les rames no s'acatxen
pomes no se'n *culliran*
Cullerots i culleres i aigua en cistelles
no vos fieu de [le]s dones que són femelles

La pandorga ja vol figues
i el canyisset a[i]guardent
i *mosatros* assentats
esperant el *naiximent*

Cullerots i culleres i monesillos
no vos fieu dels hòmens que són molt pillos

Sant Josep està vellet
y no pot pujar l'escala.
Matarem un borreguet
per a tota la se[t]mana.

Cullerots i culleres i aigua en fardatxos
no vos fieu dels hòmens que són borratxos

Pastorets al de Subiela
pastorets al de l'Alger
i el *ganao* d[e l]es Penyetes
a tancar a Fabraquer

A l'entrà[da] de Mutxamel
hay un home fent [l]es botes
se l'escapa la *cuchilla*
i es fa un tall en les pilotes.

Esta noche es Nochebuena
y no es noche de dormir
[L]Es petaques estan a l'ollo
i estan a punt de bollir

E. Cançons i dites de celebracions diverses

28. El compare és de fusta / Si no tirem no ens callem (cançó de bateig)

28a. La comare cigarrera i el compare de *ma[d]jera*.

Si no tiren no [ens] callem i si tiren [ens] callarem.

Que tire la comare, que tire el compare!! (A)

28b. El compare és de *ma[d]jera*, la comare cigarrera

Si no tiren confitura que es *morga* la criatura

El compare és de *ma[d]jera*, la comare cigarrera

Si no tiren confitura que es *morga* la criatura (P)

29. Que cante el nóvio (cançó de boda o de festejar) (LB)

-Que cante el nóvio

que no està bobo!

Caguera de bou

quan caga s'esclafa

La del burro tou

que cau pilotassa

-*Ole, ole, ole,*

que cante la nóvia!

Una tella, dos telles, tres telles,

Quatre telles, cinc telles, cistelles. *Ole, ole, ole!!*

F. Cançons de Festes de Moros i Cristians

30. Són els *Masovers*¹ (AF)

Són e[lls] *Maseros* la gran atracció d'enguany

per el *salero* que porten ells desfilant

la carrosseta *lo* milloret de l'Antrà[da]

Viva la gràcia i *salero*, *viva* els *Maseros* d'enguany

Des de *lo* mas venim ben carregats

perquè l'*augüieta* no *mos* ha faltat.

Portem tomaques i melons

i un alficòs polit i gros.

¹ Els *Maseros* o *Llauradors* és una comparsa de les Festes de Moros i Cristians de Mutxamel.

La carrosseta va ben anramà[da]
i els saragüells molt ben almi[d]onats
En aplegant a Mutxamel
quan van allí tots desfilant.

Són e[ll]s *Maseros* la gran atracció d'enguany
per el *salero* que porten ells desfilant
la carrosseta *lo* milloret de l'Antrà[da]
Viva la gràcia i *salero*, *viva* els *Maseros* d'enguany.

31. Les cantineres de Els Pacos² (MM)

Què xiques més boniques
que són les cantineres
Per moltes que en fabriquen
no *mos* guanyaran

Som els Pacos més feliços
som els hòmens més *castisos*
que en el món puguen criar.
Som la gent que sense micos
no som lletjos ni bonicos
i la festa *mos* agrà[da]

Què feliços que serem
quan *mos* porten l'aiguardent!
Tots junts en la barraca
més borratxos que una estaca
colp i colp i aguanta tes.

G. Cançons vàries

32. I a ta mare l'han vista (MM)

I a ta mare l'han vista en el barranc de l'assut
i es menjava una coca que li xorrava el suc
que li xorrava el suc, que li xorrava el suc,
i a ta mare l'han vista en el barranc de l'assut,
xut xut.

² *Els Pacos* és una comparsa mora de les festes de Moros i Cristians de Mutxamel. Desfilen amb un pas diferent al de la resta de comparses mores.

33. Què dimonis són les dones (RA)

Què dimonis són les dones
p[er a] cosir els pantalons
Què dimonis són les dones
p[er a] cosir els pantalons
m'han fet la braga darrere
m'han fet la braga darrere
i no puc trau-me "els faldons".

34. I allà baix en el riu mare (MM)

I allà baix en el riu mare
ha perdut [l]es espadenyas
mare no li ho diga al pare
que jo tornaré a per elles.

35. Tens anar de perdiueta (MCP)

Tens anar de perdiueta
i volar de colomet
i com eres tan guapeta
me fas beure sense set.

36. A Alacant me'n vull anar (P)

I a Alacant me'n *vuic* anar
I a Alacant me'n *vuic* anar
a vore les *cus*[d]ores
que cusen sense didal
i tallen sense astisores
I a Alacant me'n *vuic* anar.

37. Sant Antoni de Porquet (MCP)

San[t] Antoni del Porquet
va fer un milacre en Sella
va caure un xiquet al riu
i què?
i si no el trauen *s'afuega*

38. No pegueu eixes revoltes (P)

No pegueu eixes revoltes, ai
no pegueu eixes revoltes
que vos veig les *pantorrilles*
que vos veig les *pantorrilles*
i a l'aire del *sagalejo*
i a l'aire de *sagalejo*
me s'afluixen les clevilles.
me s'afluixen les clevilles.

39. La tia Catalina (RR)

La tia Catalina
li diu a Pere
-Si *te cases* en ma filla
jo *te ho arregle*
Pere contesta: -Sóc de Benissa,
i el poble de [...] Mutxamel serà la *rissa*.

40. Me'n puge dalt d'un roser (P)

Me'n puge dalt d'un roser i ai,
me'n puge dalt d'un roser
i em pose a collir bellotes
i em pose a collir bellotes.
Me ix el amo del pinar i ai,
me ix el amo del pinar,
-*xico* deixa'm les carxofes
que són del meu melonar!

41. Ramonet si vas a l'hort (AF/P)

Ramonet si vas a l'hort,
porta'm figues,
porta'm figues
Ramonet si vas a l'hort,
porta'm figues i albercocs,
del pinyol dolç.

42. Totes les monges de bon matí (MM)

Totes les monges de bon *de* matí
s'alcen i reguen el seu *jardil*.
Jo també m'alce i regue l'hortet
faves i pèsols i ravenets.
Ai ravenet com t'has quedat
sense fulletes i el cap pelat.

43. Al cantó han xiulat (MCP)

Al cantó han xiulat
i no m'han dit qui
si serà el meu nóvio
que ha vingut per mi.
Si ha vingut per mi
que se'n torne a anar
que el cantó està astret
i no puc passar.
Riau, riau!

44. Enriqueta la filla del metge (mestre) (MP/RC)

Enriqueta la filla del mestre m'han dit que festeja en un senyoret
E[ll]s d[i]umenges se'n va a missa d'onze i el nóvio darrere li porta el catret.
I ella molt *xuleta* meneja el culet.
Enriqueta filla meua no meneges tant el cul
que al pujar la costereta com vas tan curteta *te* se veu el cul!

45. Ja no canta el cap pelat (PB)

Ja no canta el cap pelat, perquè no li'n donen una
ni una, ni mi[t]ja, ni cap,
ja no canta el cap pelat.
Ja no canta el cap pelat, perquè no li'n donen dos
ni dos, ni una, ni mi[t]ja ni cap,
ja no canta el cap pelat.
Ja no canta el cap pelat, perquè no li'n donen tres,
ni tres, ni dos, ni una, [ni mitja] ni cap,
ja no canta el cap pelat.

46. Penya el Folló (AF/PB)

Viva la *juerga*, viva la divertició
les xiques guapes i el conyac Funda[d]or,
I la cervesa i el anís Vola[d]or
El Garvey i la ginebra
Viva la Penya el *Folló*!

47. Arròs en l'olla (JT)

Arròs en l'ollo, ollo en l'arròs
i el cullerot damunt p[er a] l'home gros
Arròs en l'ollo i ollo en l'arròs
i el cullerot damunt
i el cullerot damunt
p[er a] l'home gros.

48. En el carrer de baix (AF)

I en el carrer de baix
una xica festejava un xic
totes les nits li xiulava i
eixia al cantó,
però s'ha sabut
que la xica molt grossa s'ha fet
és que li ha provat
prendre sense sucre la llet,
per baix!

49. La xica rossa

49a. La xica *roja* que guapa està
que té una figa com un cabàs
té les mamelles com dos melons
Aquí t'aspere tocan[t]-me els collons. (PB)

49b. La xica *roja* que guapa està
que té la cara com un cabàs.
Abaixa *pronte* carinyo meu
Que aquí t'espere terròs de neu (MM/LB/RA)

50. Per un formatge de bola (cançó de temps de guerra) **(MCP)**

Per un formatge de bola
m'estic en la cola
sancer el matí
Ole que si
Perquè si no tinc formatge
m'agarra un coratge
que em pose a morir
Ole que si
I el cabasset que s'amporta
el meu home a l'horta
me'l torna p[er a] mi
Ole que si

Perquè si no té formatge
li agarra un coratge
que em pose a morir
Ole que si
I el pa ja mos curteja
i el vi ni quin dir té
La dona se passeja
i el home no pren cafè.
Ai ai ai quin hiver[n] va a venir
p[er a] que els res tenim
Quan[t] que badallarem!!

51. No en volem cap (RA/MM/LB/MCP)

No en volem cap que no estiga borratxo
no en volem cap que no estiga anre[d]at
Volem (3) que estiguen tots borratxos
Volem (3) que estiguen anre[d]ats

52. Tres, sis, nou (AF)

Tres, sis, nou
tira de la cua, tira de la cua
Tres, sis, nou
tira de la cua de l'esquerol.
Si l'esquerol no vol,
tira de la cua, tira de la cua
si l'esquerol no vol,
tira de la cua de l'esquerol

53. La tia Maria té

I la ti[a] Maria té i ai,
i la ti[a] Maria té
en el cul un albercoc
i en el cul un albercoc [...]
i un poquet més amuntet i ai,
i un poquet més amuntet

un francés en un bigot
i un francés en un bigot.
[...]
I la ti[a] Maria té i ai,
i la ti[a] Maria té
en el cul un dos *de oros*
en el cul un dos *de oros*
i un poquet més amuntet i ai,
i un poquet més amuntet,
l'amaga[d]or de[l]s pixorros
l'amaga[d]or de[l]s pixorros.

54. I era una volta un ciclista de Pego (RC)

I era una volta un ciclista de Pego
que en un viatge es va caure dins d'un clot
i en el culet se li va fer un fora[d]et
que se'l tapava en un paperet
i el paperet portava escrit...

55. Les xiques de baix del marge (RA)

Les xiques de baix del marge
al cresol diuen, *candil*
a la finestra, *ventana*
i al jolivert, *perejil*

56. Les xicones que aquí canten (MCP)

Les xicones que aquí canten
no li tenen por a res
i quan van ballant la jota
són les ames del carrer.

57. Arròs amb ceba (AF)

Arròs *en* ceba,
ceba *en* arròs (3)
Arròs *en* ceba,
arròs *en* ceba,
ceba *en* arròs.

58. La lluna la pruna (MM)

La lluna, la pruna,
vesti[d]ja de dol
Sa mare li pega
i son pare la vol
Que coses més grosses
que cria el Senyor
Per dalt de[les] taula[d]es
raïm de pastor.

59. Jo tinc un perolet (MP)

Jo tinc un perolet,
jo tinc dos perolets,
jo tinc tres perolets,
jo tinc quatre perolets,
Jo tinc cinc perolets,
jo tinc sis perolets...

60. Ja ve Cento (PB/LP)

Ja ve Cento de ca la nóvia,
Ja ve Cento malhumorat
Ja ve Cento de ca la nóvia,
carabassa li hauran donat.

Carabassa m'han donat,
jo *la* he pressa per meló
més m'estime carabassa,
que casa[r]-me en un pendó

61. La llum elèctrica no té trellat (MCP)

La llum elèctrica no té trellat
ja l'has ancesa ja s'ha apagat
els maquinistes no valen res
són de Callosa i aspardenyers.

62. El dilluns compre lluç (MCP)

El dilluns que compre lluç
I el dimarts que compre naps
El dimecres cebes tendres
I el dijous que compre ous.
El divendres compre penques
I el dissabte? El dissabte tot ho paste
I el diumenge? El diumenge tot m'ho menge!!

63. Mare compra'm unes sabates (LF)

Mare compra'm unes sabates
que tinguen el color bonico
a *vore* si *me* puc casar
en Pepet el del casino
La mare no té les pot comprar
Ahora quan vinga de València
el pare te[les] portarà.

64. Arrier m'han posat (MM)

Arrier m'han posat *en* cinc muletetes
Tres i dos són de l'amo
i [l]es *demés* meues(3)
Arrier m'han posat amb cinc muletetes

65. Torneu-li la trompa al xic (AF)

Torneu-li-la!, la trompa al xic
que li ha costat dos quinzets
que li l'ha comprat sa mare
i *sun* pare no sap res
La trompa al xic

66. La merda de la muntanya (RC)

La merde [de] la muntanya no fa pudor
encara que la meneges en un bastó.
Jo vull merde de la muntanya,
jo vull merde del Cabeçó, xim pom.

67. La manta al coll (variants mutxameleres)

La manta al coll i el cabasset *mo n'anirem* i al Postiguet (2)

mo n'anirem, mo n'anirem i al Postiguet

Arreando, xim pum, arreando, xim pum.

67a.

i. I en ca la tia Tona a on treballava jo
havien dos fadrinetes que *valgame Dios*
Com eren tan lletges ni pensament de ser
ni guanyaven pa *polvos* ni pa colorets.

Ju[g]aven en Quico, Quico no fe[i]a faena
li amaguen la gorra també la cistella
i abaixa el tio Toni, tot són marmulons
i aquí teniu a Quico ascarbant els faldons.(PB)

ii. En ca la tia Quica a on treballe jo
hay dos fadrinetes que valguen-me *Dios*
Elles són molt lletges què pensen en fer
ni guanyen pa *polvos* ni pa colorets.

Juguen en Quico, Quico no fa faena
li amaguen la gorra i també l'espardenya
abaixa el tio Toni, tot són marmulons
aquí teniu a Quico escarbant els gallons.(FS)

67b. I el tio Quico dormia damunt d'un costal de canyes
I una rata punyetera li rosegava [l]es castanyes (2 voltes tot) (P)

67c. En riu de la Culata diuen que no *hay* pessetes
Allí està l'or i la plata i les xiquetes boniquetes (2 voltes tot) (P)
La manta al coll i el cabasset *mo n'anirem pac* al riuet (2 voltes)
mo n'anirem, mo n'anirem pac al riuet
Arreando xim pum, *arreando* xim pum.

67d. La tia Maria, portava unes botes
que quan se les posava fe[i]a riure a totes
Eren de *s'agüelo* quant era fadrí
li [les] va deixar d'herència quan se va morir. (LB)

67e. Una avioneta volava, *el motor se le paró*
i en un bancal de faves *fue allí y se estrelló.*
El pobret va tindre sort de no ser-hi difunt,
se li va clavar la fava en el fora[d]et del cul (MP)

68. La font del gat (LF)

Ahí baix en la font del gat, una noia, una noia
Ahí baix en la font del gat, una noia i un soldat
Li pregunta com li diu, Marieta, Marieta
Li pregunta com li diu, Marieta de l'ull viu
Marieta *vuic* tocar-te el cul, calla dimoni, calla dimoni,
Marieta *vuic* tocar-te el cul calla dimoni que jo no *vuic*

69. Txacarracaxà (RA/LB/MCP/MM)

Txacarracaxà, no em toques la pinta,
Txacarracaxà, ni el monyo tampoc
Txacarracaxà, la pinta és de plata
Txacarracaxà, i el monyo *de* or.

70. Una xica més guapa que un sol (MP)

Una xica més guapa que un sol
me la *vec* asoma[da] al balcó
vaig a di[r]-li ben *pronte* si em vol
i casa[r] mes que faça calor.
Si me diu que no té l'aixovar
cinc mil duros p[er a] ella jo tinc
perquè jo [no] me puc asperar
i casa[r]-me en els meus 25
Com una lluna és
i si no em vol no farem res.

71. El cantalet (A)

Ma mare i mon pare i el meu germanet
mataven pucetes en un cantalet.
En un cantalet (2)
ma mare i mon pare i el meu germanet.

72. Posa'm vi. (MP)

Posa'm vi, posa'm vi, posa'm vi,
mo[s el] beurem, mo[s el] beurem, mo[s el] beurem
I si *mos* despatxen no *mo* n'anirem
que volem estar aquí i aquí *mos* estarem.

73. Tots en un banquet (A)

Tots en un banquet, menjant figues de pala.
Passa un senyoret, i tira una pesseta,
Tire-me-la a mi!! que sóc la més pobreta.
Coliu, Colau, la braga se *te* cau.

74. Anant a Benimantell (MCP)

Anant a Benimantell
i anant a cavall d'un burro
el burro se va espantar
i en terre va[r]em anar

75. Ton pare no té nas (AF)

T*un* pare no té nas,
tun pare no té nas,
ta mare és xata,
i un germanet que tinc,
i un germanet que tinc,
el nas li falta

76. Jo tinc un armari molt ben arreglat (RB)

Jo tinc un armari mol[t] ben arreglat
en quatre culleres i un plat foradat,
un barril *de* aigua i un barril de vi,
això serà teu si *te* cases en mi.
[...]
Si em case en una alta, això és un *jagant*,
si em case en baixeta, la tinc que criar
Veïns i veïnes què direu de mi,
o *me* case o *me* quede fadrí.

77. Dos gallines es barallen (MM)

Dos gallines es barallen

per un perol de segó

La una li diu a l'altra

tu n'has menjat més que jo

Apaga luz Mariluz, y apaga luz que yo no puedo vivir con tanta luz.

Pobrecitos los borrachos que estan en el camposanto

Dios los tenga ya en la gloria por haber bebido tanto.

H. Cants d'oficis

78. Tres pardalets una moneta (PB)

Tres pardalets una moneta

d'eixos que van en bicicleta

Xiquets ploreu

que pardalets tindreu!!

79. El drapero (LP/PB)

Abaixeu dones..!! pendons!!

III. Poètica popular

A. Versets i oracions

1. On aneu Mare de Déu? (joc de rimar- oració) MCP

A on aneu Mare de Déu?

A buscar al fill de Déu

Allà baix l'encontrareu

amarrat en una creu

en una pileta d'aigua als peus

A on estarà eixa pileta?

El borreguet se l'haurà begut

A on està eixe borreguet?

A pasturar se'n haurà anat

A on està lo que ha pasturat?

La gallineta ho ha escarbat

A on estarà eixa gallineta?

A pondre se'n haurà anat

A on està el que ha pogut?

L'aveleta s'ho ha begut

A on estarà eixa aveleta?

A filar se'n haurà anat

A on està el que ha filat?

En una caixeta ho ha tancat.

Qui dirà esta oració tots els divendres de l'any,
traurà una ànima de pena i la seua del pecat
Qui la sap i no la diu, qui la sent i no l'aprén,
p[er al] dia del seu *juit* no sap lo que se perd.³

2. La Mare de Déu quan era xiqueta (V)

La Mare de Déu quant era xiqueta
Anava a costura *con su* cistelleta
El seu llibre és d'or
El àngels li canten
I el Rei li fa el so
Què menjarem?
Què menjarem?
Ro[t]llets de la caixa i pa de forment.

3. Bon dia Mare de Déu (MP)

Bon dia Mare de Déu capoll de rosa flori[d]ja
conforme ham passat la nit deixeu-me passar el dia.
Bon dia Mare de Déu, capoll de rosa florit,
igual que ha passat el dia deixeu-me passar la nit.

4. En este llit que em gite (oració per anar a dormir) (MCP)

En este llit *me* gite
set àngels em vaig trobar
tres als peus, quatre al capçal
la verge Maria al mig
i em diu: "Dorm, no tingues por,
que si la mala cosa ve, jo *te* despertaré
en cos ànima i tot *lo* que podré.

B. Endevinalles

5.

Endevinalleta, endevinalleta,
Què té el rei en la bragueta?
Un trauet i una mançaneta (LB/RA)

³ Aquests versets/oracions els va aprendre la informat cap a l'any 1950 de la seua iaia, nascuda a l'any 1870.

6.

Entre barranc i barranc
un *agüelo* marmulant.

Què és? Un pet (MP)

7.

Triquititrí, triquititrí,
que entre mig les cames ho tinc,
quan més oli li pose més lluent ho tinc.

Què és? Els alls (MP)

C. Mimologismes

8. El Guió de Tórtola: (AF)

Coracias garrulus

NO PUC NO PUC

Se li contesta: NO HAVERES CARREGAT TANT!!

9. Flarets (TC)

Parus major

Masclé: TOT L'HIVERN, TOT L'HIVERN

Femella: TOT ESTIU, TOT ESTIU

10. Capsot (AF)

Lanius senator

LLIT LLIT LLIT

11. Teula[d]ins (AF)

Passer domesticus

TXII TXII quan demanen menjar

12. Parput/Paput/Puput (AF)

Upupa epops

PO PUT

13. Mussol/Mutxol/Miula (AF)

Athene noctua

(en cel)

UUUT

14. Culla[d]es (AF)

Galerida cristata

-MARIETA, MARIETA, QUE HAY EN LA SEQUIETA?
-TEL-LETA I ENVISC!
QUI T'HO HA DIT?
-JO QUE HO HE VIST!

D. Fórmules rimades

15. La carnisseria (A)

Si vas a la carnisseria,
que no te tallen per aquí (es posa la ma com si fóra un ganivet i va passant-se pel cos)
Ni per aquí, ni per aquí... Que et tallen per aquí, per aquí!! (se li fan cuscanelles)

16. Gallineta cega (joc) (V/AF)

-Gallineta cega, què has perdut?/què se t'ha perdut?
-Una a[g]ulla i un canut.
-Busca-la tu que jo no puc!!

17. Ametleta torradeta (joc de comptar) (V/AC)

Almeleta torra[d]eta, pa torrat
Qui serà eixe burro/el *marrano*
que s'haurà bufat?

18. Pin pin (joc de comptar i de peus) (A)

Pin pin *sacarramatín*
una *agüela* en un terrat
en el cul arromangat
Ha dit la mare que amagues este peu.

19. La gallina Bernabeu (joc de comptar) (AF)

La gallina Bernabeu
diu que amagues este peu.

20. Qui viu aquí? (MP)

-Qui viu aquí?
-El tio conill
-El pare o el fill?

21. I anaven anant (joc de rimar) (MM/R/LB/MP)

- a I anaven anant,
uns darrere i altres davant
I en aplegar a Busot uns menjaven en cullera i altres en cullerot, i anaven anant
I anaven anant...
- b I aplegant a Xixona, *uno* s'acatxa i altre li'n dóna, i anaven anant
I anaven anant...
- c I anaven al Palamó, *uno* en camisa i l'altre en faldó, i anaven anant...
I anaven anant...
- d I en arribar a Busot, *uno* empina i l'altre se beu el got...

22. La Vera Creu (V)

- Una *llemosneta* p[er a] la Vera Creu
- La Vera Creu no menja
- Però mengem *mosatros*.